

Exclusief interview Professor Christiaan Barnard:

„ORGAANBANK MET LEVENDE DODEN IDEEAAL”

door ALBERT EHRNROOTH

Bijna dertig jaar geleden verrichtte professor Christiaan Barnard in Kaapstad een baanbrekende operatie die een 56-jarige man het hart gaf van een 25-jarig meisje dat bij een verkeersongeluk was overleden.

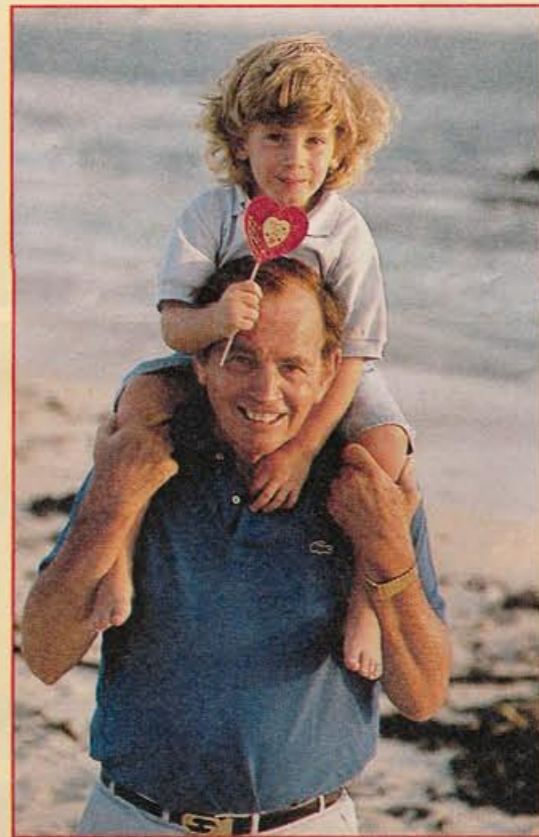
De eerste succesvolle harttransplantatie was een feit en de Zuid-Afrikaanse chirurg werd van de ene dag op de andere een beroemdheid. Hij reisde de wereld af en werd een graag geziene gast in het partycircuit. Hij werd zelfs door de paus in audiëntie ontvangen.

„Ik had niet voorzien dat een harttransplantatie zo'n opzienbarende gebeurtenis zou zijn. De eerste niertransplantatie — en de nier is een veel moeilijker orgaan om te transplanteren — kwam nauwelijks in het nieuws, dus was er voor mij geen enkele reden om te verwachten dat er zoveel ophef over een harttransplantatie zou worden gemaakt. Ik had het ziekenhuis niet eens om toestemming gevraagd om de operatie uit te mogen voeren,” vertelt professor Barnard.

„Het leek mij niet zo bijzonder. Een chirurg beschouwt het hart namelijk niet als een speciaal orgaan. Voor ons is het een vrij ongecompliceerde bloedpomp. Wij hadden het al vaker opengesneden en dichtgemaakt. Het verschil was natuurlijk dat wij het hart deze keer vervingen.”

Er bestaan geen foto's van de historische gebeurtenis en toen Barnard na de operatie naar huis ging, stonden hem geen fotografen en journalisten op te wachten. Het was de stilte voor de storm. Een paar uur later was het hek van de dam. Al snel kreeg het privéleven van Barnard meer publiciteit dan zijn werk. Hij werd op de beste party's gezien met een cocktailglas in de hand en een mooie vrouw aan de arm. Twintig jaar was de 45-jarige chirurg al samen met zijn vrouw Aletta, maar hij genoot nu met volle teugen van zijn pas verworven playboy-status. Hij zag er jonger uit dan hij was en met zijn brede glimlach veroverde hij veel vrouwenharten. Vooral de affaire met Gina Lollobrigida kreeg veel publiciteit. Het duurde niet lang of zijn eerste huwelijk barstte onder de druk. Zijn vriendencrings werd uitgebreid met sterren als prinses Gracia van Monaco, Audrey Hepburn en Sophia Loren. Hij rookte marihuana met Peter Sellers en was ook bevriend met Frank Sinatra. De weg naar de top ging zeer

Bijna dertig jaar geleden stond professor Christiaan Barnard in het wereldnieuws omdat hij als eerste chirurg ter wereld het hart van een mens bij een ander inbracht. Nu staat de beroemde professor weer in het nieuws. Maandag komt er een nieuw boek van hem uit, een medische thriller, waarin hij allerlei ethische vraagstukken aansnijdt. Hij laat bijvoorbeeld bizarre experimenten doen om mensen in leven te houden om zo hun organen te kunnen gebruiken bij transplantaties. Een orgaanbank met levende doden! Kan zoiets en mag zoiets? Wij vroegen het aan de hooggeleerde schrijver zelf.

• De chirurgie was zijn lust en zijn leven (foto boven), maar door gewichtsreuma gedwongen moest Barnard het scalpel neerleggen. In het spelen met zijn zoontje vond hij echter nieuw geluk.

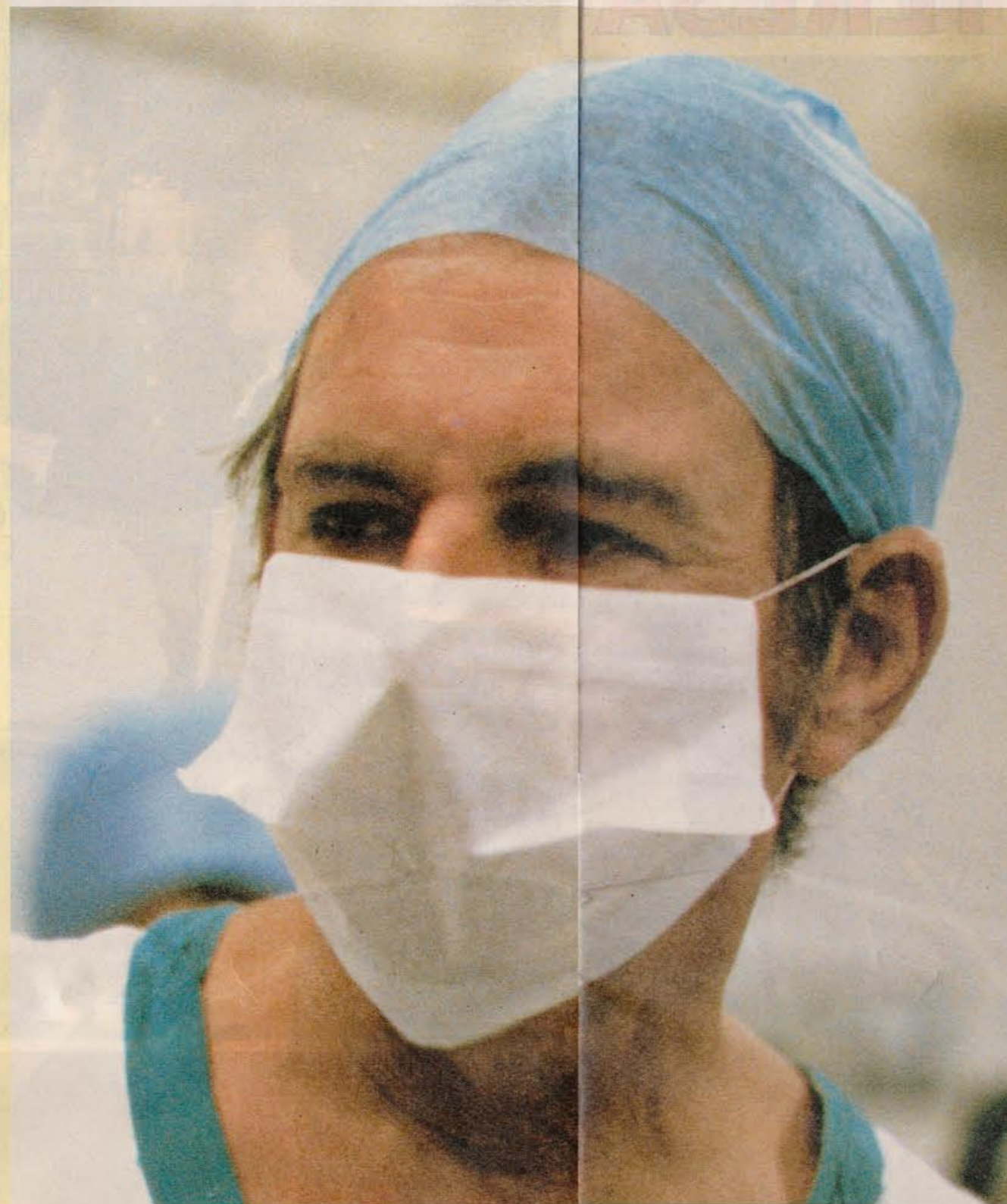
FOTO'S: ACTION PRESS/ABC en HOBBS/GLMR/RBP

snel, te snel, geeft Barnard toe.

De 73-jarige Barnard zal je niet meer tegenkomen in het internationale partycircuit. Hij verft zijn dunne haar en loopt een beetje stijf door de artritis. De ouderdomsverschijnselen, die hij zolang wist af te houden, vertonen zich nu onbarmhartig in zijn uiterlijk. Maar zijn ogen en de beroemde volle glimlach geven hem zo nu en dan nog wel degelijk de jonge uitstraling van vroeger.

Barnard is altijd in Zuid-Afrika

blijven wonen, en is alweer bijna tien jaar getrouwd met zijn derde vrouw Karin, die 40 jaar jonger is dan hij. „Ik opereer niet meer, dus ik ben vaker thuis en ik vind het ook leuk, omdat ik met een erg lief meisje ben getrouwd. Onze zoon is 7 en hij geeft mij veel plezier. Hij vormt een heel goede reden om thuis te zijn.” Tegenwoordig schuwt Barnard de publiciteit, maar hij is in Londen in verband met de uitgave van zijn nieuwste boek, *De Donor*, dat alweer zijn vierde roman is.

De Donor is een thriller die zich afspeelt op het medische en ethische grensgebied van de transplantatiechirurgie. Hoofdpersoon is dr. Barnes, een briljante hartchirurg, die er goed uitziet en ongetrouwd is. Ontvangers van organen zijn uiteraard afhankelijk van donoren en het grootste probleem is geschikte organen op tijd te leveren en tot het moment van de transplantatie „in leven te houden”. Louis Kapinsky, hoofd van de onderzoekafdeling, lijkt een geniale oplossing te hebben gevonden. Maar Kapinsky heeft een duistere nazi-verleden en zijn motieven om de hartchirurg te helpen, zijn niet erg zuiver.

Wanneer Karin, de vriendin van dr. Barnes, hersendood in het ziekenhuis belandt, staat hij voor een dilemma. Zij is een ideale orgaan-donor, maar dr. Barnes kan het niet over zijn hart verkrijgen haar organen te gebruiken. Ondanks haar uitzichtloze toestand wil hij haar in leven houden.

De duivelse Kapinsky krijgt nu de kans om zijn geheimzinnige genetische experimenten met de officiële goedkeuring van het ziekenhuis uit te voeren. Door menselijke genen bij een baviaan in te brengen is het hem al eerder gelukt in het geheim een halve aap/mens te creëren. Hij behandelt dat misbaksel als zijn zoon. De circulatie van natuurlijke chemische stoffen is uiterst belangrijk om de organen van levende doden in goede conditie te kunnen houden. De duivelse Kapinsky weet dat te bewerkstelligen door de gezonde hersenen van bavianen te koppelen aan die van hersendode mensen. Kapinsky heeft ondertussen ook in het geniep de zwangere Karin genetisch beïnvloed...

Professor Barnard wil via de figuur van Kapinsky duidelijk maken hoe de medische techniek eenvoudig kan worden misbruikt als zij in de verkeerde handen valt. De vragen die in de roman worden gesteld over de medische ethiek zijn actueel

en interessant.

Dr. Barnes lijkt in veel opzichten op prof. Barnard. In welke mate is dit boek autobiografisch?

„In *De Donor* is slechts 15% gebaseerd op mijn eigen leven. De operaties die ik beschrijf, zijn wel mijn eigen ervaring.”

Abortus is één van de vele gevoelige kwesties in de roman. Dr. Barnes vriendin is hersendood, maar ook in verwachting; moet ze daarom in leven worden gehouden? Dit interview vindt toevallig plaats in een tijd dat de Britse pers bol staat van commentaren over een vrouw die om „sociale redenen” één foetus van een tweeling heeft laten aborteren.

„Ik ben voor abortus als er medische oorzaken zijn, maar tegelijkertijd geloof ik dat als het kind zich eenmaal heeft ontwikkeld in de baarmoeder en dus door de moeder wordt gevoed, er ook leven is.

Ik vind het vreemd dat de autoriteiten vrije abortus willen toestaan en niets om het leven van het kind

• Vele vrouwen vielen voor de charmes van de wetenschapper/playboy. Nadat zijn huwelijk uiteenspatte, had Barnard een aantal affaires. Later trouwde hij een veel jongere vrouw (boven) en inmiddels is hij alweer tien jaar getrouwd met Karin (onder), 40 jaar jonger dan hij.

FOTO'S: CAMERA PRESS/ABC en SYGMA PRESS/ABC

geven. Maar ze zijn wel tegen de doodstraf. Waarom heeft een moordenaar of verkrachter die veel ellende heeft veroorzaakt, wel recht op leven, maar een ongeboren kind niet?”

U bent dus voor de doodstraf?

„Vroeger was ik er heel erg tegen, maar nu twijfel ik. In Zuid-Afrika is de doodstraf afgeschaft, maar de criminaliteit is toegenomen. Johannesburg is de moordhoofdstad van de wereld. Ze zeggen dat het niet afschrikwekkend werkt, maar ik heb nog nooit iemand die werd opgehangen zien terugkeren en opnieuw een moord plegen. In Zuid-Afrika heb ik onlangs gezegd: 'Julie hebben niet voldoende geld voor de gezondheidszorg, maar wel om 2000 moordenaars in de gevangenis te houden'.”

In het begin van de roman beschrijft u hoe de veroordeelden nadat ze zijn opgehangen als donor worden gebruikt. Wat vindt u daarvan?

„Daar is niets mis mee. De veroordeelde moet wel zijn toestemming geven. Veel mensen zouden niet gelukkig zijn als ze wisten dat ze met het hart van een moordenaar rondlopen. Aan de andere kant ben je niet verplicht te vertellen wie de donor is.”

Een griezelig en voorlopig futuristisch aspect in de roman zijn de levende doden. Mensen die hersendood zijn, maar kunstmatig in leven worden gehouden om hun organen bij behoefte onmiddellijk te kunnen gebruiken. Barnard verklaart heel zakelijk dat dit een ideale methode zou zijn om de organen voor onbepaalde tijd te bewaren — een soort van levende orgaanbank. De medische wetenschap is daar nog niet aan toe, omdat een hersendode persoon niet die chemische stoffen en hormonen produceert die de organen nodig hebben om te blijven functioneren.

„Als je alle mogelijkheden hebt uitgeput om de gezondheid van een persoon te herstellen, heeft het geen zin om dat lichaam levend te hou-

den.” Professor Barnard heeft een heel duidelijke opinie over euthanasie en hij heeft daar ook een medisch boek over geschreven.

„Een dokter moet alles doen wat hij kan om zijn patiënt een goed leven te bieden. Als dat niet langer mogelijk is, moet hij de patiënt helpen om op een waardige manier dood te gaan. In sommige gevallen betekent dat simpelweg het stoppen van de behandeling. Wij moeten eraan streven het leven van de patiënt te verbeteren, niet alleen te verlengen. Elke behandeling die niet de levenskwaliteit doet toenemen, is onacceptabel.”

In Zuid-Afrika is euthanasie niet toegestaan en Barnard denkt dat legaliseren niet actueel wordt voordat de samenleving dat accepteert.

„Nederland is wat dat betreft een zeer liberale maatschappij. Nederlanders zijn er over het algemeen waarschijnlijk blij mee. Maar in de Verenigde Staten bijvoorbeeld is enorm veel tegenstand tegen euthanasie.”

„Ze waren echter bang dat als er iets mis zou gaan ze voor het gerecht gedaagd zouden worden.”

In Zuid-Afrika leidde professor Barnard een uitstekend transplantatieteam en in december 1967 vond de eerste harttransplantatie plaats in het Groote Schuur Ziekenhuis in Kaapstad. De eerste patiënt leefde slechts 18 dagen, maar niettemin was het een medische doorbraak.

In totaal is hij bij meer dan 160 harttransplantaties betrokken geweest, voordat hij in 1983 gedwongen werd te stoppen vanwege de toenemende artritis, die de gewrichten stijf maakt en veel pijn veroorzaakt.

Professor Christiaan Barnard kan weliswaar niet meer opereren, maar dat verhindert hem niet actief te blijven. Hij wordt nog steeds gevraagd om zijn reputatie te verbinden aan allerlei medische producten. Dat werkt niet altijd in zijn voordeel. Zo leende hij zijn naam aan een dure crème die beloofde het verouderingsproces van de huid uit te stellen. In werkelijkheid deed het niets anders dan de huid vochtig houden. Het was een fiasco en hij geeft toe dat hij naïef was geweest.

Een aantal jaren geleden kocht Barnard een grote boerderij in het half-woestijnachtige Karoo-district, waar hij ook geboren en getogen is. Hij vertelt enthousiast over de wilde dieren die hij hier opnieuw in de natuur heeft geïntroduceerd. „Er lopen daar 23 verschillende soorten antilopen rond, en ik heb ook zo'n duizend schapen,” zegt hij trots. Hij heeft ook een restaurant in Kaapstad, wordt nog regelmatig gevraagd lezingen te geven overal ter wereld, en is alweer met zijn volgende roman bezig. Voor een rustig leven heeft Christiaan Barnard geen tijd.

„Wat is het geheim van een lang en gezond leven?” vraagt ik tenslotte. Hij geeft mij een jongensachtige blik. „Je moet goede ouders kiezen, zodat je goede genen hebt. Dat is de belangrijkste voorwaarde voor een lang en gezond leven.”

De medische thriller *De Donor* van professor Barnard komt op 7 oktober uit bij uitgeverij BZZT6H en kost / 34,50.